

Lunds Universitet
Statsvetenskapliga Institutionen

STV 102
VT 2005
Handledare: Anders Uhlin

Ett land – Flera identiteter

En analys av Kinas nationalism i relationen till Hongkong

Eric Chan
Andreas Larsson

Abstract

Den första juli 1997 firades Hongkongs återförening med Kina med pompa och ståt. Den brittiska kolonin blev Hong Kong Special Administrative Region (SAR) inom Kina. Hongkong skulle behålla sitt politiska system sida vid sida med fastlandets under principen ”ett land, två system”.

Vi har identifierat att principen innebär en konflikt i den specifika situationen och använder oss av Browns teori om tre typer av nationalism. Kinas kommunistparti använder två typer av nationalism för att samla invånarna i en nation och legitimera sitt styre. Den första beskriver vi som etnokulturell, vilken har som mål att assimilera alla kineser in i Han-etniciteten. Den kommer i konflikt med hongkongarnas lokala identitet och indirekt deras system då detta givit upphov till identiteten. Den andra beskriver vi som multikulturell, vilken har som mål att nationen ska ha en stor etnisk mångfald. Konflikten uppstår då den etnokulturella nationalismen dominerar och lösningen är därför att Kina helt övergår till multikulturell nationalism.

Nyckelord: Kina, Hongkong, nationalism, identitet, ”ett land, två system”

Antal tecken: 69 075

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1. 1 BAKGRUND OCH PROBLEMATIK	1
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	1
1. 3 METOD	2
1.4 MATERIAL	2
1. 5 TEORI	3
1.5.1 Definitioner	4
2. KINESISK NATIONALISM	6
2.1 ÖVERBLICK – KINESISK NATIONALISM	6
2.2 KINAS NATIONALIDENTITET	7
2.2.1 Kinas nationalidentitet i Hongkong	8
2. 3 KKP – STATS NATIONALISM	9
2.3.1 KKP – skapandet av en patriotisk atmosfär.....	9
2.3.2 KKP – skapandet av ”hotet från väst”	10
2.3.3 KKP:s mål och utmaningar.....	11
3. HONGKONGS LOKALA IDENTITET	14
3.1 FORMELLA KRAV PÅ INVÅNARE.....	14
3.1.1 De formella kraven på invånare under kolonialtiden	14
3.1.2 De formella kraven på invånare under övergångsperioden	15
3.1.3 De formella kraven på invånare efter Kinas övertagande.....	16
3. 2 CIVILA RÄTTIGHETER	17
3.2.1 Civila rättigheter under kolonialtiden.....	17
3.2.2 Civila rättigheter under övergångsperioden.....	18
3.2.3 Civila rättigheter efter Kinas övertagande	18
3.3 SOCIALA RÄTTIGHETER	19
3.3.1 Sociala rättigheter under kolonialtiden	19
3.3.2 Sociala rättigheter och allmännyttiga bostäder.....	19
3.4.3 Hongkong som ett ”hem”	20
3.4.4 Utbildningsväsendet som ideologiskt instrument.....	20
4. SLUTSATS	22
4.1 SAMMANFATTNING.....	22
4.1.1 Kinas nationalism.....	22
4.1.2 Hong Kongs lokala identitet.....	22
4.2 SVAR PÅ FRÅGESTÄLLNINGAR	23
4.3 REFLEKTIONER	24
5. REFERENSFÖRTECKNING	25

1 Inledning

Syftet med detta kapitel är att ge en övergripande introduktion till uppsatsen och dess utformning. Först presenteras bakomliggande problematik, syfte och frågeställning. Sedan följer en redogörelse för vårt metodologiska angreppssätt och val av material samt källkritik och avgränsningar. Sist i kapitlet kommer en disposition över uppsatsens uppbyggnad.

1. 1 Bakgrund och problematik

Strax efter midnatt den 1 juli 1997 var miljontals hongkongare ute på gatorna för att fira återföreningen mellan Hongkong och Kina. Samtidigt fanns många frågetecken i luften och många var oroliga över Hongkongs öde.

Hongkongs minikonstitution Basic Law trädde i kraft i och med återföreningen och skulle garantera Hongkong ett eget politiskt system inom Kina. Denna princip är mer känd som "ett land, två system".

Principen går tillbaka till december 1984 då Storbritannien och Kina skrev på ett avtal om Hongkongs framtida ställning. Avtalet kallades Joint Declaration och syftade till att återförening Hongkong med Kina den 1 juli 1997.

1990 antog den kinesiska folkkongressen Basic Law där Hongkong utlovades en "hög grad av autonomi" (artikel 2) och att området skulle "styras av dess medborgare" (artikel 3).

Vid återföreningen fick Hongkong status som "Särskild Administrativ Region" (SAR) inom Folkrepubliken Kina. Man behöll till stor del sitt politiska, ekonomiska, sociala och juridiska system medan Kina behöll sitt.

Principen blir i det specifika sammanhanget något av en paradox. Kina är mån om den nationella enheten och vill ena invånare kring gemensamma normer och värderingar genom nationalism. Nationalismens mål är att Kinas geografiska gräns ska överensstämja med gränsen för den kinesiska nationen. Hongkongs lokala identitet bygger till stor del på deras särskilda system. Då Kinas nationalism och Hongkongs lokala identitet båda är politiska och ser olika ut blir principen "ett land, två system" paradoxal. Den nationalistiska enheten kommer i konflikt med den politiska tvåsamheten.

1.2 Syfte och frågeställning

Vår ambition är alltså att undersöka om paradoxen i principen "ett land, två system" kan förklara den konflikt som uppstått mellan Kina och Hongkong. Detta kräver att vi analyserar hur identiteterna i Kina och Hongkong förhåller sig till varandra. Vårt resultat kan komma att

ha vidare relevans. Det pågår en mängd konflikter inom "nationalstater" där mindre grupper uppfattar sig som särskilda. Dessa konflikter har var och en sin egen historia och egna förutsättningar, men vi tror att vissa drag återkommer och att generaliseringar är möjliga. Syftet leder fram till följande frågeställning:

* Hur förhåller sig kinesisk nationalism till en lokal identitet i Hongkong under principen om "ett land, två system"?

Vi har även valt att ta med två underfrågor som ska hjälpa oss på vägen fram till svaret.

* Hur ser den kinesiska nationalismen ut och vilken identitet försöker den skapa?

* Hur har Hongkongs lokala identitet uppstått och vad har format den?

1.3 Metod

Uppsatsen är av förklarande karaktär och undersökningen utförs genom att vi utrustade med Browns teori om nationalism analyserar empiri från fallstudier. Syftet är att med hjälp av denna teori förklara situationen. Uppsatsen är en teorikonsumerande undersökning där fallet står i centrum.

Under 156 år har Kina och Hongkong varit åtskilda och utvecklat två olika identiteter. Hongkong moderniserades som brittisk koloni och detta innebar ett tydligt brott mot den traditionella kinesiska kulturen. Kina har trots ett omvälvande århundrade bevarat stora delar av sin kultur. Kina och Hongkong är alltså de större enheter vi kommer att undersöka ur ett antal aspekter.

Vad gäller Kina koncentrerar vi oss på hur de styrande historiskt och fram tills idag använt sig av nationalism för att skapa identiteter. Då vi utgår från Browns teori med fokus på nationalism som uppstår hos eliten är det denna grupp vi kommer att undersöka.

Vad gäller Hongkong är det den ideologiska formningen av invånarna vi kommer att ägna mest uppmärksamhet. Vi kommer att utifrån Browns teori om nationalism undersöka både briterernas agerande och invånarnas reaktion.

1.4 Material

Vi har uteslutande använt oss av sekundärmaterial i form av litteratur och artiklar. Vid vår källkritiska granskning har vi utgått från de fyra kriterierna *äkthet, oberoende, tendens och samtidighet* (Esaïasson et al 2004:304).

Vad gäller de tre första kriterierna vill vi egentligen bara nämna en sak angående tendens. Efter informationsökning kan vi konstatera att 1997 var en produktiv årgång för material som behandlade överlämnandet av Hongkong. Merparten hade som syfte att förklara vägen fram till återföreningen och sedan försöka förutsäga vad som skulle hända efteråt. Prognosen var oftast att det skulle ske stora förändringar och titlar som "End of Hong Kong" och "The Fall

of Hong Kong” är talande. Detta speglar att en del av materialet vi använt oss av har en tendens av negativ attityd gentemot Kina.

Drygt 8 år senare har det dock inte skett någon utvärdering av hur förutsägelseerna realiserades. Vi är något förvånade men antar att det kan bero på att det inte förflutit tillräckligt lång tid.

Tendensen i dessa böcker gjorde det viktigt att vi i vår analys utgick från böcker som väl uppfyller det fjärde kriteriet av samtidighet. Åtta år är en relativt lång tidsperiod och mycket har hänt sedan återföreningen. Vi har därför använt böcker och artiklar som är producerade de senaste tre till fem åren, även om vissa är något äldre.

1. 5 Teori

Den teoretiska utgångspunkten i vår uppsats är Browns teori om nationalism. Vi kommer här att första redogöra för de delar av Browns teori som vi kommer att använda. Med detta i åtanke kommer vi slutligen att förklara varför vi anser Browns teori som användbar i vårt fall.

Brown ser nationalism ur ett konstruktivistiskt perspektiv. Nationalism består av myter och uppstår främst som en strategi hos en elit för att ta eller behålla makten. Den är en politisk ideologi som erbjuder en identitet för osäkra individer och den ställer enkla diagnoser på nutida problem.

Vad som gör nationalismen stark som samlande kraft är att den fyller en emotionell funktion hos individer. Brown menar att nationalismen främst uppstår vid omvälvande sociala förändringar, som till exempel modernisering eller avkolonisering. Vad som sker är att människor förlorar den trygga, personliga gemenskapen och söker ett nytt, meningsfullt sammanhang.

Brown (2000:34) identifierar två typer av nationalism som gemenskapen baseras på. Den första kallar Brown ”civic nationalism”, vilket vi översätter med medborgerlig nationalism. Myten som associeras med denna typ av nationalism är släktskap genom hemlandet. Den andra kallas ”ethnocultural nationalism”, etnokulturell nationalism. Dess myt handlar om släktskap genom förfäder.

Kategoriseringarna kräver vissa förtydliganden. Med släktskap menar Brown inte blodsband, utan även relationen till dem man på olika sätt väljer att ha samröre med (ibid 2000:34-35). En myt kan närmast förstås som ett narrativ där sanningshalten inte är det viktiga utan den mening myten förmedlar (Wikipedia - Myth). Det som binder samman i den medborgerliga nationalismen kan vara till exempel den offentliga kulturen eller nationalkaraktären (Brown 2000:51). Hos den etnokulturella nationalismen kan det vara fysionomi, språk eller religion (ibid).

Båda nationalisterna kan potentiellt utvecklas i antingen liberal eller auktoritär riktning. Brown menar att detta till stor del beror på i vilken situation nationalismen uppstår. Om nationalismen baseras på ett uppfattat hot från en ”annan” leder detta med stor sannolikhet till en auktoritär nationalism, medan en som uppstår i en atmosfär av självsäkerhet med stor sannolikhet leder till en liberal nationalism.

Det finns en inbyggd motsättning mellan den medborgerliga och etnokulturella nationalismen. Spänningen ligger i vilken ideologi som ska definiera vad nationen är. Brown identifierar en tredje nationalism som kan lösa spänningen; den multikulturella nationalismen.

Den baseras på myten om ett socialt rättvist samhälle som uttrycks i erkännandet av etniska minoritetsgrupper (ibid 2000:129). Erkännandet av dessa grupper kan komma i form av autonomi och politisk makt.

Varför är Browns teori användbar? Grundläggande är att vi ser ett stort förklaringsvärde i hans teori. Vi uppfattar med honom nationalism som en till stor del ideologiskt skapad verklighet, till viss del sanning, viss del dikt. Då ingen samhällsvetenskaplig teori är analytiskt sann är det desto viktigare att den har ett förklaringsvärde i det specifika sammanhanget. Vi anser att så är fallet när det gäller vårt problem. Det har i Kina och Hongkong uppstått ett slags samling kring en ideologi som har med hemlandet att göra, de har båda genomgått häftiga sociala förändringar och det har funnits eliter som strävat efter legitimitet för att behålla makten. Därför anser vi att Browns teori är användbar i vår analys.

1.5.1 Definitioner

Vissa begrepp är centrala och kommer användas flitigt i våra undersökningar och vår argumentation. Därför måste vi redogöra för och definiera dessa begrepp innan vi fortsätter.

Kinesisk nationalism är en politisk ideologi som legitimerar Kinesiska kommunistpartiets (KKP) styre i Kina. Kinesisk nationalism är starkt sammankopplad med det moderna statssystemet och nationalstaten. Nationalismen tillför nationalstaten en ideologi och ger nationens medlemmar en identitet, någonting som talar om vad nationens medlemmar har gemensamt. Nationalismen används för att homogenisera den befolkning som finns inom statens gränser.

Den nationalstat den kinesiska eliten vill skapa är exklusiv för en etnicitet – Han-kineserna. Målet är att skapa en identitet i landet genom kulturell standardisering utifrån Han-etniciteten (Lin 2004:123 och Hettne et al, 1998:38).

Vi utgår från att nationalism är någonting som kommer från staten. Vi bör tillägga att den kinesiska nationalismen inte enbart består av statsnationalism. Det finns även en folklig, medborgerlig nationalism, som har som mål att underminera KKP:s styre. Den är av anti-socialistisk karaktär och försöker skapa förutsättningar för demokratisering av Kina (He & Guo 2000:99 och 192). Då det är den kinesiska statsnationalismen som har störst inverkan på principen ”ett land, två system” koncentrerar vi oss på kinesisk statsnationalism och bortser från den folkliga nationalismen.

Medborgarskap, nationalitet och identitet. I analysen av den lokala identiteten i Hongkong låter vi medborgarskapet spela en framträdande roll. Denna strategi måste både förtydligas och modifieras och anledningen motiveras.

Med identitet avser vi individers självuppfattning och hur de uppfattar sig i förhållande till omvärlden. Varför är medborgarskapet relevant när man undersöker identitet? En startpunkt är att använda medborgarskap som ett analytiskt koncept indelat i tre komponenter; civila, politiska och sociala rättigheter (Ho 2004:19). Genom att undersöka vilken politik som förs i anslutning till de tre typerna av rättigheter och reaktionerna på denna politik bör man få svar på två frågor. Dels ideologin hos de styrande, dels hur de styrda identifierar sig med den förda politiken. Därmed är en undersökning av medborgerliga rättigheter relevant då man intresserar sig för identitet som självuppfattning och som uppfattning av omvärlden.

Detta resonemang kräver dock viss modifiering i fallet Hongkong. Vare sig under kolonialtiden eller efter Kinas övertagande talar man om hongkongarna som medborgare. De

var visserligen medborgare i brittiska imperiet och är medborgare i Kina, men samtidigt undantagna och särskilda. Just på grund av de rättigheter ett särskilt medborgarskap implicerar talade och talar de styrande hellre om befolkningen som invånare i Hongkong. Ett särskilt medborgarskap hade alltså kunnat medföra krav på rättigheter, representation och självbestämmande. Vi menar dock att oavsett om man talar om medborgare eller, som här är fallet, invånare så är de tre komponenterna ändå användbara koncept vid en undersökning av identitet. Vi kommer att analysera regeringarnas fokus på ekonomiska rättigheter samt ideologin bakom Hongkongs allmännyttiga bostäder och utbildningsväsende. Av de tre rättighetstyperna har vi valt att utelämna de politiska. Det är främst av två anledningar. För det första är det styret ovanifrån som intresserar oss, vilket är tydligare i de två andra typerna av rättigheter. För det andra är materialet om invånarnas politiska rättigheter tunt.

Vi tror vi oss kunna visa att invånaridentiteten i Hongkong till stora delar liknar den som uppkommer vid den medborgerliga nationalism Brown talar om. Den medborgerliga nationalidentiteten består i ett engagemang i den offentliga kulturen, de offentliga institutionerna och det gemensamma, geografiska området. Vi kommer att försöka visa att denna typ av engagemang och identifiering i viss mån har uppstått i Hongkong.

"Rule of law", "rule by law" och "law and order". Vi anser att dessa tre begrepp underlättar vår analys av de medborgerliga rättigheterna (Ku 2004:158-61). De två första är principer för relationen mellan de styrande och lagen. Vilken princip som är vägledande ger upplysning om vilken vikt makten tillmäter rättigheter. En liberal regim bör lägga stor vikt vid rättigheter medan en auktoritär förmodligen inte gör det. Om de två skiljer sig i inställningen till rättigheter, bör det säga oss något om huruvida regimen som styr enligt endera är liberal eller auktoritär.

De två första koncepten omfattar "styre enligt lagen", men har inte samma innehåll. Skillnaden mellan de två kan beskrivas som att "rule of law" även omfattar att ingen står över lagen och att individens rättigheter och friheter är skyddade mot "rule by law", det vill säga genom lagen skyddade från de styrande (Ng 1997:177).

"Rule of law" syftar till att förhindra maktmissbruk och främja stabilitet, "rule by law" till att främja stabilitet. Principerna står alltså inte i ett dikotomiskt förhållande till varandra, utan förhållandet varierar med den specifika situationen (Ku 2004:158). "Law and order" är ett koncept som framhäver lagens starka koppling till ordning. Fokuseringen hos "rule by law" på stabilitet och "law and order" på ordning tyder på att de är besläktade. Kanske kan man uttrycka förhållandet mellan koncepten som att "rule by law" och "law and order" är medel, till exempel för att behålla makt eller uppnå en stabil ekonomi, medan "rule of law" är ett mål i sig.

Den kinesiska termen "fa-zhi" kan betyda både "rule of law" och "rule by law" och i kinesisk juridik är "rule by law" den princip som gäller. Enligt Liu Yiu Chu har Kina "no rule of law, only "Rule of Party Policies"" (Ng 1997:177).

Under kolonialtiden lydde Hongkong under britternas "common law" där principen om "rule of law" är grundläggande. Vid en närmare analys kan man däremot se att den styrande principen snarare var "law and order". Detta ändrades dock i ett senare skede, och med införandet av "rule of law" uppstod en potentiell konflikt med Kinas "rule by law".

2. Kinesisk nationalism

I detta kapitel kommer vi att kartlägga den kinesiska nationalismen. Vi kommer även att analysera och redogöra för de typer av homogeniseringsprocesser den kinesiska nationalismen använt sig av för att omforma det kinesiska folket. Tyngdpunkten kommer att ligga på dagens Kina. Slutligen redogör vi för hur Kina försöker förmå Hongkongarna att identifiera sig som kineser.

2.1 Överblick – Kinesisk nationalism

KKP använder tre begrepp för att legitimera sig: nationell identitet, nationell enhet och nationell autonomi.

Nationell identitet. De kinesiska nationalisterna ser nationen som den viktigaste samhällsenheten. Då de främsta företrädarna för nationalismen är Kinesiska kommunistpartiet (KKP) så prioriteras den kinesiska statens intressen före civilbefolkningens intressen och rättigheter. Detta medför att individernas intressen är ointressanta och nationens intressen alltid prioriteras högst.

KKP vill framstå som kärnan i den kinesiska identiteten (He & Guo 2000:36). KKP är månt om att skapa en homogen kinesisk identitet. Anledningen är att nationell enhet utgör en viktig förutsättning för KKP:s legitimitet.

Nationell enhet. Brown anser att nationalism uppstår främst som en medveten strategi hos eliten för att ta eller behålla makten (Brown 2000:31). KKP har som Kinas elit försökt skapa en nationell identitet genom nationalism vilket i sin tur skapar nationell enhet. På så sätt kan de behålla och legitimera sin makt.

Nationell enhet är en av de strategier KKP använder sig av och är starkt sammankopplad med nationell autonomi.

Nationell autonomi. Ett annat mål med kinesisk nationalism är att återupprätta Kinas svunna storhet. Kinas presidenter har alltid varit nationalisterna i betydelsen att alla haft ambitionen att Kina ska återfå sin makt och inflytande (He & Guo 2000:2). En av de strategier KKP använder för att stärka den nationella enheten är att spela på myten om Kinas storhetstid och på så sätt framkalla en form av patriotisk känsla hos folket.

Det är framförallt med hjälp av den nationella identiteten och nationella enhet som KKP legitimerar sin makt. Därför är förståelsen av Kinas nationalidentitet någonting man bör analysera innan man kan förstå Kinas nationalism.

2.2 Kinas nationalidentitet

Vad består den kinesiska nationalstaten av? Det kinesiska folket förstås. Men vilka utgör detta folk? Vad är en kines? Det finns en mängd olika uppfattningar om begreppet "kines" vilket visar på olika perspektiv (Chun 1996:1). Enligt Brown är den nationella identiteten ett resultat av nationsbyggnadsprocesser (Brown 2000:20). Kinas nationella identitet är resultatet av en nationsbyggnadsprocess och statsmaktens strävanden att skapa ett nationellt medvetande hos befolkningen.

Nationalismen brukar befinna sig vid varje given historisk tidpunkt någonstans mellan två poler av homogeniseringsprocesser. Antingen är den exkluderande eller inkluderande. Därför måste man förstå homogeniseringsprocessen utifrån en historisk kontext (Hettne et al 1998:20).

Kina som kejsardöme använde sig av två typer av homogeniseringsprocesser. Den första var när Qing-dynastin enade Kina genom *territoriell identitet*. Alla som bodde inom kejsardömet Kina var alltså kineser, oavsett etnicitet eller kulturell identitet (He & Guo 2004:6).

Den andra processen baserades på en *etnisk identitet* (ibid). Man utgick specifikt från Han-etniciteten som utgör 92 % av Kinas befolkning (Wikipedia – Hankineser) och exkluderar därmed Kinas 55 minoriteter. Var man inte etnisk Han var man inte "riktig" kines.

Kina som kejsardöme har påverkat dagens Kina i två avseenden. Först det sätt på vilket Kina enades. Minoritetsgrupperna koloniserades och tvingades med våld in i Kina och vissa delar har kämpat för självständighet fram tills idag.

Det andra handlar om att den etniska identitet som användes under Han-dynastin fortfarande finns i idag. Den har dock inte samma fokus på etnicitet som förr för att undvika en underminering av Kinas nationella enhet.

Kina som republik använde även det sig av två olika homogeniseringsprocesser. Den ena definierade den kinesiska medborgaren, guomin på kinesiska, utifrån den tidigare nämnda *etniska identiteten* samt en *kulturell identitet*, sammantaget alltså en etnokulturell identitet (He & Guo 2000:5-6). Den kulturella identiteten grundade sig på alla som pratade det kinesiska språket samt delade den kinesiska kulturen, framförallt Konfucianismen¹. Kriteriet för att bli en kinesisk medborgare var alltså att man antingen härstammade från Han eller delade den kinesiska kulturen. Detta kriterium finns fortfarande idag.

Den andra baserades på en *politisk identitet*. När KKP utropade folkrepubliken Kina 1949 antog man även Kinas officiella flagga. Flaggan var en symbol för det kinesiska folket representerade genom fyra småstjärnor: arbetarna, bönderna, de patriotiska kapitalisterna samt borgarna. Dessa klasser skulle vara lojala mot den stora stjärnan: KKP (ibid:5). Trots att de fyra klasserna inte existerar idag så finns den politiska identiteten fortfarande kvar. Den kinesiska nationalismen förutsätter att folket är lojala mot KKP (ibid:1).

Kina idag brottas idag med självständighetskrav från etniska minoriteter i Kinas gränsområden. Kraven undergräver den kinesiska identiteten och därmed även KKP:s legitimitet. De hotar även att splittra Kina vilket kan leda till att Kina går Sovjetunionens öde till mötes.

---

¹ **Konfucianism** innehåller en uppsättning av normativa värderingar och detaljerade levnadsregler för förhållandet mellan över- och underordnade, till exempel: herre - tjänare, man -hustru, föräldrar - barn. Den är stark hierarkisk med andra ord.

Det finns flera sätt att hantera de problem självständighetskraven ger upphov till. Antingen konfronterar man problemen och slår ner kraven med våld, som skedde på Himmelska Fridens Torg. Eller finner man nya strategier att bemöta problemet (Brown 2000:48). Kina har valt den senare lösningen genom att skapa av en ny typ av homogeniseringsprocess baserad på en så kallad *pan-kinesisk identitet* (He & Guo 2000:115). Identiteten utgår från pan-nationalism och propagerar begreppet *da zhonghua minzu* (översatt: *hela det kinesiska folket*).

Den pan-kinesiska identiteten är en blandning av en uppsättning gemensamma värderingar och kulturella identiteter, men framförallt är det en identitetskonstruktion baserad på medborgarskap (ibid:168). Den inkluderar alla invånare i Kina (därav begreppet *da zhonghua minzu*), oavsett ras, religion eller kulturell bakgrund (ibid:36). Den skulle erkänna de etniska minoriteterna i den nationella identiteten, och därmed dämpa självständighetskraven eller få dem att försvinna. Den pan-kinesiska identiteten passar väl in i den multikulturella myt Brown beskriver. Detta då den är baserad på social rättvisa som yttrar sig i att de etniska minoritetsgrupperna erkänns (Brown 2000:129). Målet med den pan-kinesiska identiteten är att erkänna Kinas etniska minoriteter.

Man har skapat den pan-kinesiska ideologin för att frångå det fokus som låg på Han-etniciteten. Den etnokulturella identiteten exkluderade Kinas 55 minoriteter vilket medförde att de skapade egna identiteter. Bildandet av egna identiteter undergrävde den kinesiska identiteten. Kinas lösning var att skapa en mer inkluderande identitet som baserade sig på en territoriell eller medborgerlig identitet; den pan-kinesiska identiteten. Lösningen på Kinas identitetsproblem visade sig vara inte så enkel. Processen att skapa en pan-kinesisk identitet underminerade Kinas ambitioner att skapa en modern nationalstat där en homogeniseringsprocess var baserad på Han-etniciteten användes.

Anledningen till att man inte gått från den etnokulturella identiteten i skapandet av den pan-kinesiska identiteten är att det etnokulturella är djupt rotat hos det kinesiska folket. Man har sedan Kinas tid som kejsardöme använt sig av denna identitet. Att referera till någonting som är välkänt hos folket är det bästa sättet för en elit att legitimera sig, då man enkelt får ett stort stöd (ibid:33).

2.2.1 Kinas nationalidentitet i Hongkong

Inför återföreningen med Hongkong var den stora frågan för Kina hur man bäst skulle införliva Hongkong i den kinesiska nationalidentiteten. Hongkong hade under sina 156 år som brittisk koloni utvecklat en egen, lokal identitet (Fung 2004:3). Hongkongare placerar sig motvilligt i kategorin "kineser" vid opinionsundersökningar. Majoriteten kallar hellre sig för hongkongare eller Hongkong-kineser (ibid:8 och Flowerdew 2004:5).

95 % av hongkongarna är Han-kineser och ingen hongkongare förnekar sin etniska identitet. Det de förnekar när de inte vill bli kallade för "kineser" är den politiska identitet som förknippas med ordet. Hongkongare förnekar inte sin Han-identitet, men tar avstånd från Kinas politiska system och KKP.

För KKP är detta ett problem. De vill gärna se att alla hongkongare identifierar sig som kineser. Skapandet av den pan-kinesiska identiteten var en lösning på detta problem samtidigt som den skulle underlätta återföreningen med Kina 1997. Målet var att hongkongarna vid återföreningen skulle känna att de återförenades med sitt hemland och inte ett främmande grannland.

I detta avsnitt har vi gett en överblick av den kinesiska nationalismen, vilken använder sig av tre begrepp som legitimerar KKP:s makt: nationell identitet, nationell enhet och nationell autonomi.

Vi har även analyserat den kinesiska identiteten. Kina har under sin existens använt sig av homogeniseringsprocesser baserade på olika identiteter. Idag brottas Kina med att den kinesiska identiteten undergrävs av landets etniska minoriteter. Som lösning har man lanserat den pan-kinesiska identiteten som baseras på medborgarskap.

Den pan-kinesiska identiteten skapades även för invånarna i Hongkong. Vid återföreningen var de tvungna att identifiera sig med den kinesiska identiteten om inte skulle Kinas nationella enhet undermineras.

2. 3 KKP – statsnationalism

I detta avsnitt går vi igenom hur KKP konkret försöker realisera den kinesiska identiteten genom olika strategier. Anledningen till att vi valt KKP som analysobjekt är dess centrala roll i initieringen av nationalism i landet (Brown 2000:31) och att denna process påverkar Hongkong. KKP:s nationella projekt inbegriper även Hongkong, så vid hänvisningar till det kinesiska folket är hongkongarna inräknade. Vi ber läsaren att ha detta i åtanke.

Vi kommer senare in på dagens övergripande mål för KKP:s vilket är starkt sammankopplat med det kinesiska identitetsproblemet.

Vi måste tillägga att KKP använder begreppet ”patriotism” istället för ”nationalism” i det officiella språket. Begreppet anses vara mer neutralt och mer fokuserat på geografiska och kulturella egenskaper än det mer politiskt laddade begreppet nationalism (You 2004:250). På så sätt kan folkgrupper som inte identifierar sig med Kinas politiska identitet lättare ta till sig ideologin än om den benämndes kinesisk nationalism.

När vi använder oss av begreppet ”patriotism” är det med KKP:s betydelse.

2.3.1 KKP – skapandet av en patriotisk atmosfär

Strax efter händelserna på Himmelska fridens torg lanserade Kinas dåvarande president Jiang Zemin en patriotisk kampanj i ett tal som bar titeln ”Carry on and Develop the Tradition of Patriotism in New Historical Circumstances”. Talet följdes av ett antal andra, vilka bar titlar som ”Some Questions Relevant to Enhancing the Outstanding Elements of National Culture” och ”Revive The Chinese Nation” (He & Guo 2000:25). 1994 publicerades en skrift som drog upp riktlinjer för implementeringen av patriotisk utbildning i Kina.

Denna patriotiska utbildning var menad för alla kinesiska medborgare men främst som en kampanj riktad till den yngre generationen. KKP såg nämligen studentprotesterna vid Himmelska fridens torg som en konsekvens av försvagad patriotism, influerad av en ”nationalistisk nihilism” bland intellektuella under 1980-talet (ibid:26). Det officiella målet med utbildningen i patriotism, socialism och nationell självrespekt var att man skulle producera ”en ny socialistisk generation med hög moral och ideal, utbildning och disciplin” som skulle återställa Kinas forna glans (ibid:26). Man ville på så sätt återställa Kinas

autonomi. Man bör dock se KKP:s dolda syfte som var att förebygga uppkomsten av protesterörelser liknande dem på Himmelska fridens torg.

Den patriotiska utbildningen riktades inte enbart till den yngre generationen utan hela samhället. Meningen var att ena folket bakom nationen Kina, men inte att indoktrinera hela folket i kommunismen. Deng sa en gång:

”We can’t ask the patriotic compatriots of Hongkong, Macao and Taiwan to support socialism... As for all the youth and citizens of the People’s Republic of China, our requirements is certainly somewhat higher” (ibid:28)

KKP:s försök att skapa en patriotisk atmosfär genom utbildning kan sammanfattas som en propagandakampanj där budskapet var patriotism. Målgruppen var de unga snarare än hela befolkningen. Vad man däremot inte tillät var att någon öppet kritiserade partiet (Ibid:28).

I Hongkong infördes propagandakampanjen i utbildningen främst som ett försök att utveckla en förståelse för kinesisk historia och kultur hos unga hongkongare och på längre sikt utveckla en kinesisk patriotism.

2.3.2 KKP – skapandet av ”hotet från väst”

Bland de verktyg KKP använder sig av i sin patriotiska kampanj är användandet av Kinas historia. Ofta nämns Kinas storhetstid², men även den förödmjukelse de utsattes för i opiumkriget³. Genom att påminna folk om en svunnen storhet försöker man stimulera deras stolthet. Förödmjukelsen från Opiumkriget används för att påminna folket om att ett sådant krig skulle kunna hända igen. Detta bör patrioter göra allt för att förhindra och dessutom kämpa för att återställa Kinas storhet (He & Guo 2000:30). Till detta kommer även den patriotiska kampanj som försöker skapa en känsla av kris eller fara bland kineserna. Denna taktik återges i ett traditionellt talesätt:

”Motgång och osäkerhet frambringar instinkten att överleva, samtidigt som belåtenhet och klagomål brukar oftast upphöra (ibid)”.

Förutom att känslan av kris och fara framkallar plikt-känsla hos folket har den ytterligare ett syfte. Den hindrar andra politiska frågor som inte passar in KKP:s politiska agenda från att uppmärksammas.

Användandet av en skapad hotbild samt en myt om en gemensam svunnen storhetstid, är ett sätt för eliten att legitimera sig själv, enligt Brown (Brown 2000:33). Den skapade hotbilden mot Kina samt användandet av myten om en gemensam svunnen storhet ger KKP legitimitet för deras politiska agenda, som innehåller bland annat militär upprustning och nationell enhet. Om inte hotbilden existerade skulle andra frågor som politiska reformer eller mänskliga rättigheter uppmärksammas i Kinas inrikespolitik. Detta är någonting KKP vill undvika då det eventuellt skulle leda till att Kinas socialistiska system störs (He & Guo 2000:30).

---

² Qing-dynastin, kejsardynastin var den mest framgångsrika när det gällde territoriell expansion och räknas som Kinas storhetstid.

³ Opiumkriget förlorade Kina mot engelsmän och fransmän och ledda till att Hongkong blev en brittisk koloni.

Den hotbild KKP skapar leder oss in på teorin om ”den fredliga evolutionen”. Teorin säger att Kinas socialistiska system skulle kunna störtas genom fredliga medel. Denna process har initierats av USA och andra kapitalistiska länder och är ett slags konspiration. Dessa länder är ute efter att besegra socialismen och ersätta det med kapitalism (ibid:30-33). Det stora hotet ser KKP som nationens upplösning och inte som att kapitalism skulle ersätta socialism.

Nationell enhet i Kina är mer en falsk föreställning än verklighet, men föreställning och idealet har fortfarande en stor dragningskraft hos både det kinesiska folket och eliten (ibid:33). Framförallt utgör den av de centrala delarna i kinesisk nationalism.

Teorin om ”den fredliga evolutionen” används av KKP både för att skapa osäkerhet bland kineserna samt ge KKP legitimitet. Den sprids genom media och särskilt två händelser har förekommit flitigt som stöd för teorin. Den första är kollapsen av Östeuropa, vilken används som ett exempel på hur USA och de andra kapitalistiska länderna lyckats med sin konspiration. Den andra är händelserna vid Himmelska fridens torg 1989. Där var den fredliga evolutionen nära att förverkligas. Kinas socialistiska system skulle ha kunnat störtas mot bakgrund av Sovjetunionens fall. Teorin stärktes av flera länders fördömande av Kina och de sanktioner som följde.

Dessa två historiska händelser, Östeuropas kollaps och händelserna vid Himmelska fridens torg, stödet omvärlden visade för studenterna samt fördömandet av Kinas agerande, skapade en legitimitetskris för KKP. Media skyllde krisen på att kineserna tappat sitt förtroende för kommunismen som idag försvagats näst intill obefintlighet (Tucker 1996:226). KKP har som sagt inga ambitioner att indoktrinera hela den kinesiska befolkningen i dess ideologi. Men de är däremot väldigt måna om att övertyga folket om att KKP är en mycket viktig del av Kina. Utan KKP skulle nationen förlora sin suveränitet, autonomi och värdighet (ibid:33). Med andra ord skulle nationalstaten Kina upphöra att existera.

KKP försöker genom myter framkalla en patriotisk känsla bland kineserna. Skapandet av en hotbild mot Kina används som en legitimerande faktor för KKP. Osäkerheten frammanar pliktkänsla hos folket men döljer också andra politiska frågor. Osäkerheten bland folket skapas genom teorin om ”den fredliga evolutionen”, vilken är en konspirationsteori där västerländska länder är ute efter att störta Kina.

2.3.3 KKP:s mål och utmaningar

Sedan drygt 25 år tillbaka har KKP:s mål inte varit klasskamp med en kommunistisk utopi som mål, utan en modernisering av Kina. Det finns två läger i moderniseringen av Kina vilka står i kontrast till varandra.

Det ena kommer underifrån, från folket, och ser demokratisering som ett naturligt steg i Kinas moderniseringsprocess. Det finns demokratiska viljor bland det kinesiska folket som ser demokrati som en förutsättning för bildandet av en modern stat.

Det andra kommer ovanifrån, från KKP, där moderniseringen riktar in sig på framför allt nationell enhet, styrka och nationellt återupplivande (He & Guo 2000:42 och He 2004:170). Detta ligger nära den kinesiska nationalismens mål: nationell identitet, nationell enhet och nationell autonomi.

KKP har idag två större utmaningar de måste ta itu med inom detta område. Den ena uppgiften är återföreningen med Hongkong, Macau och Taiwan. Visserligen har Kina redan fått tillbaka Hongkong och Macau och ur KKP:s synvinkel är detta en seger (He 2004:171).

Man har utvidgat sina gränser och stärkt Kinas autonomi. Det som återstår är nu att inofficiellt införliva Hongkong och Macau i den kinesiska nationalidentiteten. Detta har stött på motstånd (ibid:170). Om KKP lyckas med denna uppgift förstärks den nationella enheten och identiteten. Lyckas KKP även få tillbaka Taiwan har de återställt de gränser Kina hade under storhetstiden (Far Eastern Economic Review 1999).

KKP:s andra uppgift gäller Kinas enhet. Uppgiften är att förhindra Kinas sönderfall genom att dämpa eller förhindra de självständighetskrav som finns bland annat i Tibet, Xinjiang och Inre Mongoliet (He & Guo 2000:8 och 42).

Gemensamt för de två uppgifterna är att de rör Kinas nationella identitet och de problem den har idag. Egentligen är det två sidor av samma mynt, men Kinas identitetsproblem är mer komplext än så. Problemen som uppstått idag har påverkats av den statsbyggnadsprocess som ägt rum, från Kina som kejsardöme till dagens nationalstat. Vi skrev om den kinesiska identiteten att Kina utgått från olika identitetskonstruktioner under sin existens som kejsardöme och nationalstat. Statsbyggnadsprocesser är en öppen historisk process (Hettne et al, 1998:20). Därför måste man även se identitetsproblem utifrån en historisk kontext. De styrande utvecklar helt enkelt identitetskonstruktioner utifrån de problem som dyker upp under historiens gång.

Dagens problem är kopplade till två motsatta processer i skapandet av den moderna kinesiska nationalstaten. Båda går att tolka ur ett konstruktivistiskt perspektiv.

Den första processen involverar skapandet av en kinesisk identitet som kan bevara den gamla Qing-dynastiens territorier. Det går med andra ord ut på att skapa en pan-kinesisk identitet som kan föra samman det kinesiska folket, inklusive de 55 minoriteterna (He 2004:173).

I den andra processen försöker KKP bygga en modern nationalstat. Byggandet av en modern kinesisk nationalstat måste utgå från en etnisk identitet, då målet är "ett land, ett folk". Man måste alltså exklusivt utgå från Han-identiteten, vilket kommer att leda till etniska minoriteters exkludering och krav på självständighet. Detta leder oss in på teorin om Kina som "det sista imperiet".

Teorin går ut på att Kina i egenskap av världens sista imperium är på väg mot sin undergång. Teorin stärks av de tendenser man ser i Kina idag. Flera etniska minoriteter i Kina har börjat utveckla en egen etnokulturell identitet, vilket underminerar den nationella enheten (Ibid:173-74). På längre sikt kan etniska minoriteter kräva självbestämmande och Kinas sammanbrott blir ett faktum.

Den kinesiska eliten ogillar denna teori och menar att Kina inte är på väg mot ett sådant öde då man dragit lärdom av Sovjetunionens fall (He och Guo 2000:12).

Ett annat begrepp man förknippar med moderna stater är demokrati (Hettne et al 2000:38). Kina vill undvika demokrati av två orsaker. Dels för att den underminerar Kinas nationalism, dels då Kina är rädda att gå Sovjetunionens öde till mötes.

"Non-democratic regimes in countries with nation-staleness problems hesitate to democratize because protecting rulers' common interests is more difficult if the state in which they are served ceases to exist" (He och Guo 2000:17)

Därför använder sig Kina hellre av nationalismen som lösning på Kinas nationella identitetsproblem. Detta stoppar effektivt någon form av demokratisering av Kina och därmed i Hongkong.

KKP har idag två huvuduppgifter. För det första nationaliseringen av Hong Kong, Macau och återföreningen med Taiwan. För det andra gäller det att hålla ihop den nationella enheten och hindra Kina från sönderfall. Båda uppgifterna rör problem kopplade till den kinesiska identiteten. Problemen i den kinesiska identiteten är i sin tur kopplade till två olika processer i skapandet av en modern nationalstat. Den första är skapandet av en pan-kinesisk identitet för att hålla ihop den nationella enheten. Den andra handlar om skapandet av en modern stat. För att göra detta måste man använda sig av den exkluderande Han-identiteten som identitetskonstruktion. Dessa medför att etniska minoriteter känner sig exkluderade och kan leda till underminering av den nationella identiteten. Processerna underminerar med andra ord varandra.

3. Hongkongs lokala identitet

I detta kapitel kommer vi att undersöka hur Hongkongs lokala identitet har skapats. Först kommer vi att se närmare på vilka formella krav som ställts på invånarna, sedan hur de civila rättigheterna har sett ut och slutligen på framväxten av sociala rättigheter.

3.1 Formella krav på invånare

I detta avsnitt kommer vi att analysera vilka ideologier Storbritannien respektive Kina ger uttryck för när de ställer upp formella kriterier för att individer ska accepteras som invånare i Hongkong.

3.1.1 De formella kraven på invånare under kolonialtiden

När britterna koloniserade Hongkong för drygt 150 år sedan var ön bara en mindre handelsstation och hem åt ett par tusen kinesiska fiskare. Vem som inkluderades och exkluderas i det framtida Hongkong kontrollerades därmed i hög utsträckning av kolonialmakten (Leung 2004:99). Ideologin som styrde bör indikera vilken identitet kolonialmakten ville att dess befolkning skulle ha. Att några ges inträde betyder ju oundvikligen att några andra blir nekade (ibid 2004:98), vilket gör immigrationspolitiken till en grundläggande maktutövning. Vi kommer nu att undersöka dessa frågor.

1956 identifierade regeringen för första gången Hongkongs problem som "A Problem of People" (Leung 2004:101). Enligt denna beskrivning var dels Hongkong överbefolkat, dels var de nya immigrerade invånarna en, främst ekonomisk, börda. Britterna såg Hongkong som ett slags handelsplats där invånarna hade privilegiet att bo på kolonialmaktens nåder. Britterna etablerade alltså ett hot i form av immigration från fastlandet, vilket framöver var en framträdande diskurs i samhället (ibid). Samma typ av hot skapade KKP i Kina genom den "den fredliga evolutionen". Hotet bestod dock där av en västerländsk sammansvärjning som hotade splittra landet.

Britterna hade som kolonialmakt svårt att hävda legitimiteten i sitt styre. Hongkongs roll som en plats att bedriva ekonomisk verksamhet på betydde att ekonomiska framgångar legitimerade ett auktoritärt styre. Detta kan man se i det faktum att de som befolkade Hongkong inte ansågs tillhöra platsen, utan var där endast tillfälligt. Detta gav britterna viss legitimitet, då ingen annan kunde göra större anspråk på styret.

Brown (2000:67) menar att mottagare av ett budskap om en hotfull "annan" som uppfattar beskrivningen som trovärdig är villiga att acceptera det auktoritära styret eliten erbjuder. Om

lösningen är kollektivistisk får individens rättigheter träda åt sidan för ett styre för samhällets bästa (ibid 2000:67).

I Hongkong var lösningen kollektivistisk i den meningen att invånarnas rättigheter sattes åt sidan för att skydda principen om *laissez-faire*. Principen grundar sig i uppfattningen att ekonomin bör regleras genom en fri marknad och inte genom statlig intervention. På ekonomiska grunder ville man alltså förhindra immigration av påfrestande fastlandskineser. Man ser här att makten stärkte sitt ideologiska grepp om samhället. Samtidigt kunde regeringen genom att hävda ett apolitiskt styre tona ner vikten av invånarnas rättigheter till fördel för ekonomin. Det framgår här att briterna använde sig av en rad metoder för att skapa en gynnsam situation för fortsatt styre. Man framställde ett hot från en ”annan”, erbjöd en lösning som var både auktoritär och kollektivistisk, och kunde samtidigt skjuta åt sidan frågan om sin legitimitet som kolonialmakt. Så länge invånarna identifierade sig med den bild briterna förde ut var kolonialmakten säker.

3.1.2 De formella kraven på invånare under övergångsperioden

I början av 1980-talet ändrade kolonialmakten sin immigrationspolitik på två viktiga punkter. Den första förändringen var att man 1980 började återföra illegala immigranter till fastlandet, vilka tidigare tillåtits stanna (Leung 2004:104). Man bör analysera förändringen i ljuset av den diskurs där Hongkong framställs som ett privilegium. De sociala rättigheterna i Hongkong utvidgades under 1970-talet och såväl nya invånare som immigranter framställdes som ett hot mot dessa bräckliga rättigheter. Därför motsatte sig inte de mer stadgade hongkongarna skärpningen. Man ser här tecken på att invånarna såg Hongkong som ”sitt” och något värt att försvara.

Den andra förändringen var införandet av ”1981 Nationality Act” vilket påverkade särskilt hongkongarna. Den skapade en ny kategori av medborgare, *British Dependent Territories Citizen*. Hongkongarna överfördes till denna grupp från det tidigare medborgarskap som var gemensamt för alla inom Förenade kungadömet och kolonierna.

Kategoriseringen medförde två saker. För det första fjärmades hongkongarna från Storbritannien (Cottrell 1997:186-87). Briterna slog fast att invånarna i områden som, såväl tidigare som vid tillfället, varit beroende av Storbritannien, inte skulle beviljas inresa till Förenade kungadömet. Det var alltså en förberedelse av hongkongarna inför det oundvikliga kinesiska övertagandet av Hongkong; man stärkte ”the sense of resignation towards resumption by China” (ibid 1997:187).

För det andra möjliggjorde det att hålla ”utlänningar med brittiska pass” (ibid) borta från Storbritannien. Vid denna tid var brittiska allmänhetens inställning till Hongkong att en eventuell ”historical and moral obligation counted [...] for nothing” (ibid 1997:185).

Den praktiska förändringen var inte stor. Hongkongarna hade redan tidigare förlorat rätten att arbeta och bo i Förenade kungadömet. Den psykologiska effekten var desto större då den framkallade en stark känsla av exkludering hos hongkongarna. Men den negativa upplevelsen stärkte också den lokala ”vi-känslan” och identiteten. Samtidigt som invånarna fick klart för sig att de inte var önskade på brittiska öarna så skärptes gränsdragningen mot närliggande områden och markerade därmed Hongkong som enhet.

3.1.3 De formella kraven på invånare efter Kinas övertagande

För en förståelse av den nya ordningen kan det vara lämpligt att uppmärksamma en konflikt som uppstod mellan den styrande och dömande statsmakten i Hongkong efter Kinas övertagande.

När Kina presenterade den färdiga Basic Law 1990 verkade det som om KKP hade valt en generös inställning mot dem födda utomlands av invånare i Hongkong. Folkgruppen bestod 1997 av cirka 1,67 miljoner individer på fastlandet. I motsats till tidigare skulle denna grupp enligt Basic Law tillåtas bli invånare i Hongkong. Men skenet bedrog.

Efter övertagandet återopade ett antal personer ur folkgruppen sin rätt att stanna i Hongkong. Regeringen i Hongkong återinförde då de facto den brittiska immigrationskvoten och satte därmed delar av Basic Law ur spel. Hongkongs Högsta domstol provade beslutet till regeringens nackdel; tilltaget förklarades icke-konstitutionellt. Regeringen utnyttjade då artikel 158 i Basic Law, vilken tidigare uppmärksammats för att den ger Folkkongressen tolkningsföreträde av Basic Law. Folkkongressen kallas för Kinas ”rubber-stamp ”parliament”” (Cottrell 1997:189), då den i princip godkänner vad KKP föreslår (Wikipedia – National People’s Congress). Som förväntat sig gav den Hongkongs regering rätt i fråga om immigrationen.

Hur kan detta hjälpa oss att förstå situationen på Hongkong? Konflikten mellan Hongkongs regering och dess högsta domstol tyder på två saker. För det första att den nya regimen prioriterade ”law and order” framför ”rule of law”. Istället för att bygga vidare på utvecklingen mot ”rule of law” återgick man till ett auktoritärt styre.

För det andra visar det att den nya regimen till stor del hade samma inställning till immigranter som den tidigare. Ideologin var dock en annan då flera av invånarkategorierna baserades på en kinesisk nationalitet. Skillnaden är tydlig då britterna undvek varje referens till nationalitet. Som kineser kunde den nya regimen hänvisa till nationalitet utan att riskera sin legitimitet.

Den nya regeringen använde nästan identiska argument jämfört med den tidigare kolonialmakten (Leung 2004:107). De var lika dem vid såväl den ändrade immigrationspolicyn 1980 som 1956 års ”A Problem of People”. Immigranterna framställdes som ett hot mot hongkongarnas välbefinnande. SAR-regeringen använde sig av invånarnas känsla av lokal identitet och stereotypa bild av fastlänningar som fattiga och lata (Ku 2004:9). Detta samtidigt som man framhöll kinesisk nationalitet som något positivt. Det vill säga; både Kinas enhet och splittring var på ett motsägelsefullt sätt en del av argumenteringen.

Denna underlighet får sin lösning om man uppmärksammar att det nu inte bara handlade om immigranternas antal utan också deras kvalitet (Leung 2004:107-09). Hongkongs första regeringschef Tung klargjorde tidigt att utvecklingen mot en kunskapsinriktad ekonomi ställde högre krav på ”samhällets sammansättning” (ibid 2004:107). Motståndet bland hongkongarna var litet mot ”the official vision of Hong Kong as an ”economy” [...] as opposed to society” (ibid 2004:108), där kvalitet och självförbättring är avgörande egenskaper hos invånarna.

Sammantaget fortsatte man britternas politik i Hongkong men med ett nytt inslag av kinesisk nationalism. Man erkände formellt nationen som grunden för invånarnas identitet, men hindrade de facto strömmen av nationella immigranter. Genom att skapa andra kategorier där individens marknadsvärde var avgörande gjorde man önskvärda personer från både fast- och utlandet till invånare.

3. 2 Civila rättigheter

3.2.1 Civila rättigheter under kolonialtiden

Under kolonialtiden formades hongkongarnas identitet i kampen med de brittiska herrarna. Denna kamp handlade till stor del om invånarnas civila rättigheter. Civila rättigheter är det som befriar det privata från intrång från det offentliga (Ho 2004:25). Det rör sig bland annat om rättigheten att uttrycka sin åsikt, att bilda förening, att ha egendom, och detta utan offentlig inblandning. Brittiska "common law", vilken gällde även för Hongkong, lägger stor vikt vid civila rättigheter. Men på grund av rättens sedvanekaraktär var situationen annorlunda i Hongkong än på till exempel Brittiska öarna. I Hongkong undvek britterna att ge flertalet av rättigheterna juridiskt erkännande och koncentrerade sig på marknadsrättigheterna. Hongkong sågs som en handelsplats vilken inte hade plats för eller råd att bli ett ideologiskt eller politiskt slagfält (ibid 2004:22).

Den koloniala eliten framställde hongkongaren som ett "economic animal" (ibid 2004:26); intresserad enbart av sina rättigheter på den fria marknaden, ointresserad av övriga civila rättigheter. Enligt britterna borde hongkongaren vara ett "economic animal" och i den mån så inte var fallet skulle den formas till det. En viktig del i forandet var modernisering, där idealet var en rationell, apolitisk, ekonomisk individ med respekt för "law and order".

Från mitten 1960-talet och tio år framåt pågick på fastlandet den stora proletära kulturrevolutionen, vilken i grunden var en maktkamp och ideologisk strid inom KKP. Oroligheterna spred sig till Hongkong och ledde till protester och upplopp under sommaren 1967. Händelserna kan ses som efterkrigstidens största hot mot kolonialmaktens position (Cottrell 1997:28-29). Det finns flera sätt att förstå den rädsla som uppstod hos britterna. För det första visade sig hongkongarna inte ensidigt ekonomistiska, utan demonstrerade på gatorna för sina andra civila rättigheter.

Britternas reaktion var att förklara alla som uttryckte en uppfattning som avvek från den hegemoniska som fiender. Makteliten avskrev varje milt radikalt uttryck som antingen ""Red", "leftist" or "uninformed" without any attempt being made to meet the arguments presented"" (Ho 2004:26).

I sin analys av elit och civilsamhälle talar Brown (2000:67) om att politiska ledare presenterar problem som om de kom från en "annan". Eliten ser det som nödvändigt att den "nationella viljan" inte försvagas av oliktankande. Samstämmigheten krävs för nationens överlevnad och utveckling. Under den här perioden pekade britterna ut oliktankande inom Hongkong som ett hot mot "law and order". Lösningen var att stärka det auktoritära styret och försvaga invånarnas civila rättigheter.

"Law and order", lagen och ordningen, gjordes under denna period till styrande ideologi. Som tidigare marknaden ansågs lagen vara apolitisk, dessutom hade den en stabiliserande effekt. Genom att strikt reglera demonstrationer och ge polisen stora befogenheter inskränktes de civila rättigheterna i praktiken, medan rättigheterna teoretiskt fanns kvar.

För det andra visade oroligheterna att britternas "apolitiska" styre inte hade gett det legitimerande intryck man hoppats på. I takt med att levnadsstandarden steg minskade regimens legitimitet. Brown tolkar nationalism som personers behov att söka sig till en ny, trygg identitet i situationer av osäkerhet. För att en auktoritär maktelit ska legitimeras krävs alltså att den pekar på ett hot som upphov till osäkerheten. Detta hot måste stämma väl

överens med hur invånarna uppfattar situationen; om diskrepansen blir för stor söker civilsamhället en annan identitet. När invånarna i Hongkong inte längre uppfattade hotet från någon "annan" som trovärdigt förlorade britererna sin legitimitet.

3.2.2 Civila rättigheter under övergångsperioden

Även bilden av hongkongaren som ett "economic animal" utan intresse för medborgerliga rättigheter var i kris. Invånarna förnekade inte deras fokus på ekonomi, men ointresset för rättigheter var falskt. Med ökat välstånd krävde invånarna större rättigheter vilket gjorde det uppenbart att "law and order" inte prioriterades av alla. Spänningen mellan "law and order" och civila rättigheter ledde till fredliga protester under slutet av 1970-talet. Man kan argumentera för det var i detta skede den lokala identiteten formades. Storbritannien insåg i början av 1980-talet att Kina inte var villigt att förhandla övertagandet 1997. Närvarande vid ett tidigt samtal återgav Kinas ståndpunkt: "The object of the talks was [...] to draw up a suitably ceremonious departure for the Governor" (Cottrell 1997:100).

För att kaos inte skulle drabba kolonin krävdes att trovärdigheten i Hongkongs ekonomiska stabilitet bibehölls, både fram till och efter Kinas övertagande. Uppfattningarna gick isär om hur detta bäst skulle åstadkommas. Kina ville godkänna beslut som fattades i Hongkong under perioden fram till 1997. Britterna var oroliga för hur det auktoritära Kina skulle hantera Hongkong. De ansåg att stabiliteten bäst tillgodosågs om Hongkongs politiska system utvecklades i en liberal riktning med rättigheter och medbestämmande.

Det hela ställdes på sin spets 1989 då Hongkongs invånare gick ut i massiva stöddemonstrationer för demokratiseringsrörelsen i Beijing. Detta kan ses som en definitiv brytpunkt; invånarnas såg sig nu i förhållande till Kina, inte Storbritannien.

Efter både nationella och internationella påtryckningar hade britererna ändrat inställning till en de facto "rule of law"-princip där man inte undertryckte invånarnas civila rättigheter. Händelserna på Himmelska fridens torg fick en brittisk parlamentsledamot att uttrycka uppfattningen att britererna gjort "en monumental felbedömning" av den kinesiska regimen under förhandlingarna om överlämnandet (Cottrell 1997:191). Briterernas förändringar var "all too brief, [...] too late" (Ku 2004:162).

3.2.3 Civila rättigheter efter Kinas övertagande

Flera tecken tyder på att förändringarna skedde för sent för en permanent effekt. Basic Law innehåller visserligen på pappret en rad rättigheter för invånarna. Innehållet i de internationella fördragen för såväl civila och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter är inkluderade. Ett fundamentalt problem är artikel 158, där tolkningsrätten ges Standing Committee of the National People's Congress (Ng 2004:176).

Inställningen till de civila rättigheter som inte är kopplade till marknaden är i stort sett oförändrade jämfört med briterernas "law and order"-betonade styre (Ho 2004:26). Med undantag för en kort period mellan slutet av 1980-talet fram till 1997 har alltså "law and order" varit den dominerande diskursen. Att två tillsynes så olika regimer valt samma princip kan tolkas på flera sätt.

Man bör dels uppmärksamma regimernas gemensamma drag. Det råder en kontinuitet i det auktoritära styret; kineserna styr på samma sätt som britterna gjorde. Legitimiteten försvaras på två olika sätt; Storbritannien med hänvisning till den ekonomin, Kina med hänvisning till nationen. Båda resulterade dock i samma typ av regim. Detta kan till stor del förklaras av det hot mot Hongkong de målar upp.

Man kan även se att Hongkongs status som internationellt ekonomiskt och finansiellt nav har format regimernas politik. Denna status kan ses som så stark att den helt dominerar andra frågor.

3.3 Sociala rättigheter

3.3.1 Sociala rättigheter under kolonialtiden

Marshall (Leung 2004:98) har förklarat sociala rättigheter som det man tillförsäkras av staten i varierande utsträckning, i spektret mellan försäkrat till det allra mest basala och den utbyggda välfärdsstaten.

Vi kommer här att undersöka Hongkongs allmännyttiga bostäder och utbildning. Dessa två områden är intressanta av var sin anledning. De allmännyttiga bostäderna har varit ett inslag i Hongkong under lång tid, även under den period då man kunde kalla Hongkong för en välfärdsstat av det minimala snittet. Utbildningsväsendet å sin sida är och har varit ett sätt för regeringar att föra ut sitt medborgar- och nationsideal (Tse 2004:54). Därför har en analys av dem något att säga om Hongkong och dess karaktär såväl som dess invånares identitet.

Hongkongs regering ”was reluctantly drawn into delivering a range of services rather than being guided by any maxims related to the expression of social rights” (Ho 2004:32). Hur kan man förstå regeringens motvilja till sociala rättigheter och varför den ändrade policy?

Hongkong har sedan länge som officiell ekonomisk policy en princip om *laissez-faire*. En välfärdsstat innebär ett mått av omfördelning, en form av statlig intervenering, vilket alltså inte är i linje med en fri marknad.

3.3.2 Sociala rättigheter och allmännyttiga bostäder

Vid en första anblick kan Hongkongs projekt med allmännyttiga bostäder te sig som en anomali i regeringens *laissez-faire*-policy, då det vanligaste argumentet är dess omfördelande effekt. En tolkning är att policyn dominerades av fostrande och ekonomiska inslag, vilket ligger i linje med regimens inställning i andra rättighetsfrågor (Ip 2004:37). Omfördelningen var inte målet och innebar inget utvidgande av sociala rättigheter, utan var snarare ett medel för kolonial modernitet. Det var först efter en brand i olagliga bostadsområden 1953 som regeringen började bygga bostäder och flyttade de 50 000 drabbade. En analys av uttalanden från ansvariga för projektet visar att regeringen inte uppfattade det som att den bistod med något invånarna hade rätt till (Ip 2004:46-48). Det var snarare fråga om den allmänna hälsan, ordning och kolonins prestige. Projektet genomfördes med en explicit utbildande funktion. Invånarna skulle lära sig sin roll som ”medborgare” i det moderniserade Hongkong genom ett

kolonialt upplysningsprojekt (ibid 2004:48). Projektet framhävde ett ordnings- och hälsosamt ideal, där invånarna skulle leva i god grannsämja i det Lee (2005:60) kallar en minimalistisk välfärdsstat. Här ses sociala "rättigheter" som allmosor åt de allra mest nödställda snarare än en rättighet i Marshalls egentliga betydelse.

En vidareutveckling av upplysningsteorin är att se statens långvariga tillhandahållande av bostäder som en balansgång mellan ekonomi och politik (Smart 2003:45). Genom att all mark tillhörde kronan kunde regimen sätta prisnivån på en hög nivå och samtidigt tillhandahålla billigt boende åt de fattiga invånarna för att minska de sociala spänningarna.

Sammantaget förnekade alltså regeringen att invånarna skulle ha sociala rättigheter. Det viktiga var invånarnas utveckling mot ett modernt och ekonomiskt ideal samt att sociala spänningar hölls under kontroll. Regimen kunde fram till 1967 skaffa legitimitet genom högre välstånd. Detta tyder på att invånarna verkligen uppfattade de ekonomiska fördelarna som viktigare än sociala rättigheter och indirekt att hongkongaren var ett "economic animal".

3.4.3 Hongkong som ett "hem"

Under 1960-talet restes i civilsamhället krav på sociala rättigheter. Regeringen drog slutsatsen att folk inte bryr sig om ett samhälle som inte bryr sig om dem (Leung 2004:102). Regeringens reaktion på oroligheterna under kulturrevolutionen tyder på detta, då den i viss mån började ge de sociala rättigheter invånarna krävt. Men man gjorde det på sitt karaktäristiska, apolitiska sätt och Ho (2004:32) kallar manövern för krishantering. Man skapade bilden av Hongkong som invånarnas "hem", men dolde samtidigt att det handlade om en auktoritärt styrd koloni. Framställandet av ett gemensamt hemland är ett typiskt sätt för en elit att skapa en identitet (Brown 2000:37). Paroller som "My home is in Hong Kong" (Leung 2004:103) verkar i ett längre perspektiv ha gett upphov till hemmastaddhet i Hongkong hos invånarna, som i allt högre grad identifierade sig som hongkongare (Fung 2001:595).

3.4.4 Utbildningsväsendet som ideologiskt instrument

Medan regeringen under 1970-talet kraftigt utvidgade den tidigare minimala sociala sektorn, behöll man den politiska, ekonomiska och ideologiska kontrollen över de ideella organisationer som stod för driften.

På undervisningsnivå återspeglades den i samhället dominerande diskursen (Tse 2004:56-65). Från 1971 då man införde utbildning för de bredare lagren fram till 1984 års Joint Declaration inpräntade man kolonialmaktens läror i invånarna. Under övergångsperioden 1984 till 1997 ansträngde sig briterna för att göra ett hedervärdigt uttåg (Ho 2004:23), medan Kina sökte skapa en gynnsam atmosfär inför återföreningen av landet. Läroplanen från 1996 karaktäriseras av kompromisser mellan briterna och Beijing. Parternas olika målsättningar resulterade i ett mischmasch av "individuell förändring, måttlig social förändring och pro-autonoma värden" (Tse 2004:59). Briterna misslyckades alltså med att ge ett betydande bidrag. Efter 1997 ersattes individualism och jämlikhet av konfucianska värden som harmoni och hierarki (ibid 2004:61).

Parallellt med dessa värdes inträde insåg SAR:s regering värdet av "community-building", närmast översatt med samhällsgemenskap. För kolonialmakten var familjen den enda

värdefulla sociala gemenskapen vilket ledde till mycket litet av gemenskap i samhället (Ho 2004:33). I en avpolitiserande diskurs är detta positivt, men även britterna upplevde invånarnas likgiltighet inför samhället som enhet. SAR-regeringens inställning var dock att samhällsgemenskapen inte var något man kunde ställa krav på regeringen utifrån och man höll fast vid vikten av ekonomiskt självförsörjande (ibid).

Hongkongs första regeringschef efter övertagandet betonade utbildningens viktiga roll, främst för civil utbildning, patriotism och förståelse av kinesisk historia och kultur (Tse 2004:60-61). Man kunde i utbildningen se den officiella diskursens återkommande fokus på individernas ansvar gentemot landet, tryck på samhällseliga värden och undvikande av konfrontation (ibid 2004:61). Bakom den officiella slöjan fanns KKP, som genom Hongkongs regering bedrev en kampanj för att stärka den nationella enheten. Utbildningen skulle råda bot på effekterna av sociala och ideologiska klyftor, men kan inte sägas ha löst de underliggande problemen. Prioriteringen av nationalism stod i diametralt förhållande till britternas säkerhetsmekanismer där demokrati, mänskliga rättigheter, ”rule of law” samt kritiskt och individuellt tänkande betonades. Tse (2004: 55) talar om ett deformerat medborgarskap, där man gått från en nästan total frånvaro av medborgerlig utbildning till en utbredd nationalistisk utbildning. Utbildningsdiskursen hävdar en etnokulturell nationalism och har helt marginaliserat de alternativa medborgerliga och multikulturella (ibid 2004:56).

Man kan alltså se att utbildningsväsendet återspeglar men även används som instrument för att förstärka den sittande regimens ideologi. Fram till mitten av 1980-talet rådde britternas apolitiska ideologi varefter det skedde vissa försök till liberalisering. Efter Kinas övertagande ersattes detta med en nationalistisk ideologi som framhävde Hongkongs och fastlandets enhet.

4. Slutsats

Kapitlets syfte är att sammanfatta våra analyser och presentera de svar vi kommit fram till med hjälp av våra analyser. Vi kommer även att besvara vår frågeställning samt våra underfrågor. Till sist kommer vi att göra reflektioner kring vår uppsats.

4.1 Sammanfattning

4.1.1 Kinas nationalism

Den kinesiska nationalismen använder sig av tre begrepp som möjliggör legitimering av KKP:s makt: nationell identitet, nationell enhet och nationell autonomi. Tyngdpunkten ligger på de två första, därför är den kinesiska identiteten central i kinesisk nationalism.

Idag brottas den kinesiska identiteten med att den undergrävs av etniska minoriteter i landet. Som lösning har man lanserat en ny typ av identitet, den pan-kinesiska. Lanseringen av den pan-kinesiska identiteten har även varit skapad för invånarna i Hongkong.

KKP:s huvuduppgifter idag handlar dels om återföreningen med Hong Kong och dels att hålla ihop den nationella enheten för att hindra Kinas sönderfall. Uppgifterna innebär två processer som motarbetar varandra. Skapandet av den pan-kinesiska identiteten för att hålla ihop den nationella enheten motarbetar den etnokulturella identitet KKP vill utgå ifrån vid skapandet av en modern nationalstat.

4.1.2 Hong Kongs lokala identitet

Hongkong har under lång tid styrts av regimer som haft begränsad legitimitet. Under kolonialtiden skaffade briter legitimitet genom att fokusera på Hongkong som en ekonomi snarare än samhälle. Britternas auktoritära styre kunde då legitimeras av det ekonomiska välstånd det medförde. Genom inre och yttre påtryckningar och förändringar liberaliserades kolonin och invånarna åtnjöt under britternas sista år vid makten något större rättigheter. Erfarenheten och utvecklingen gav upphov till en lokal identitet i Hongkong.

Efter återföreningen med Kina var britternas avsikt att Hongkong skulle fortsätta på inslagen väg. Vi har dock sett att detta inte var vad som hände. De politiska institutionerna i Hongkong tillåter ett stort lagstadgat inflytande från Beijing. Den lokala regimen har återupptagit det auktoritära styret och söker nationalisera invånarna och få dem att identifiera sig som kineser och med Kina.

4.2 Svar på frågeställningar

Hur ser den kinesiska nationalismen ut och vilken identitet försöker den skapa?

Den kinesiska eliten, KKP, använder sig av tre begrepp som legitimerar elitens styre i Kina: nationell identitet, nationell enhet och nationell autonomi. Det är främst genom homogeniseringsprocesser baserade på en etnisk identitet som KKP försökt skapa en nationell identitet, enhet samt autonomi.

Idag brottas den kinesiska identiteten med att den undergrävs av etniska minoriteter i landet. Uppkomsten av dessa etniska minoriteter beror på den exkluderande etnokulturella nationalism KKP valt att använda sig av. Som lösning har man lanserat en ny typ av identitet, den pan-kinesiska. Baserad på främst medborgarskap är den inkluderande. Samtidigt står den pan-kinesiska identiteten i konflikt med den etnokulturella nationalismen och den kinesiska elitens andra statsbyggnadsprocess - att skapa en modern nationalstat.

Lanseringen av den pan-kinesiska identiteten har även skapats för invånarna i Hongkong. Vid återföreningen skulle de identifiera sig med den kinesiska identiteten för att inte underminera Kinas nationella enhet.

Hur har Hongkongs lokala identitet uppstått och vad har format den?

Vi har kommit fram till att Hongkongs lokala identitet formats av två auktoritära regimer och i relationen till dem. De ideologier som dels den koloniala brittiska och dels den övertagande kinesiska regimen representerar har invånarna antingen identifierat sig med eller bjudit motstånd.

Under det brittiska styret var ideologin det moderna och ekonomiska. Invånarna accepterade och identifierade sig till stor del med denna, men gjorde också visst motstånd mot den auktoritära regimen. Motståndet ledde under den senare perioden av brittiskt styre till en förändring i liberal riktning. Invånarna uppfattade ett hot från den kinesiska regim som skulle överta suveräniteten och krävde därför rättigheter för att undkomma ett auktoritärt, kinesisk styre.

Den lokala identiteten slog rot, men institutionerna hade inte samma permanens, utan återfick en mer auktoritär karaktär efter överlämnandet. Därmed är den lokala identiteten återigen i konflikt med regimen.

Hur förhåller sig kinesisk nationalism till en lokal identitet i Hongkong under principen om "ett land, två system"?

Vi börjar med att dela upp frågan i dess beståndsdelar.

KKP använder sig av två typer av nationalism för att uppnå nationell enhet och därmed legitimera sitt styre. Den ena är etnokulturell nationalism och den andra pan-nationalistisk nationalism.

Hongkongs lokala identitet formades av motståndet till de auktoritära brittiska och kinesiska regimerna. Invånarna identifierar sig med de institutioner man tillkämpat sig under kolonialtidens sista årtionden och de ser Hongkong som sitt hemland. Identiteten är alltså bunden till de politiska institutionerna och liknar den som uppkommer vid det Brown kallar medborgerlig nationalism.

I Kina existerar två olika statssystem parallellt. Det ena är Kinas auktoritära som har en nationalistisk ideologi. Det andra är det system som utlovades åt Hongkong i Joint Declaration. Det är till större delen det reformerade koloniala systemet, som var relativt liberalt och gav invånarna viss medbestämmanderätt och vissa politiska rättigheter.

Hur kinesisk nationalism förhåller sig till en lokal identitet i Hongkong beror på vilken typ av nationalism som är dominerande i förhållandet till Hongkong.

Den etnokulturella nationalismen kommer i konflikt med den lokala identiteten då dess mål är att skapa en gemensam identitet i landet. Principen om ett annorlunda system på Hongkong fungerar inte då den kinesiska nationalismen inte accepterar att detta system skapar en lokal identitet.

Pan-nationalismen undviker konflikten då den är multikulturell och har som mål att tillåta olika identiteter inom landet. Hongkongs lokala identitet kan då existera sida vid sida med andra kinesiska identiteter – ”ett land, flera identiteter”.

4.3 Reflektioner

Lösningen på konflikten mellan Kinas nationalism och Hongkongs lokala identitet är på pappret enkel att lösa. Kina bör gå ifrån den etnokulturella nationalismen och använda sig av pan-nationalismen istället. Vissa forskare påstår att Kina aldrig varit och heller aldrig kommer att bli en modern nationalstat (Hettne et al 1998:242). Så varför inte ge upp planerna på att skapa en sådan?

Browns teori har varit användbar i våra undersökningar. Samhället och politiken är långt ifrån den ordnade och entydiga verklighet man ibland får för sig. Genom teorins begrepp och förklaringsmodeller tycker vi att vi har kunnat närma oss våra problem och den har underlättat förståelsen av dem. Det är svårt att helt avgöra om vi sett ”verkligheten” utifrån den teori vi valt, eller om teorin faktiskt fungerar väldigt bra med vår empiri. Detta skulle visa sig om vi gjorde om analysen med en annan teori, men det är en annan uppsats.

Ett område vi skulle vilja undersöka närmare är det politiska engagemanget i Hongkong eller Kina, och dess krav på demokratisering. Sedan lång tid finns en gräsrotsrörelse som med fredliga medel protesterar mot den auktoritära regimen. Politiken i Hongkong och Kina har varit en aktivitet för de utvalda och ekonomiskt mäktiga. Den folkliga reformviljan bör inspirera regimen i större utsträckning om de vill behålla den lilla legitimitet de har.

5. Referensförteckning

Litteratur

The basic law of the Hong Kong special administrative region of the People's Republic of China. Hong Kong: One Country Two Systems Economic Research Institute, 1992

Brown, David, 2000. *Contemporary nationalism - Civic, Ethnocultural & Multicultural Politics.* London: Routledge.

Cottrell, Robert, 1997. *The End of Hong Kong - The Secret Diplomacy of Imperial Retreat.* London: John Murray

Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2004. *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad.* Stockholm: Elanders Gotab

He, Baogang, 2004. *China's National Identity – A source of conflict between democracy and state nationalism:* s. 170-195 i Leong H. Liew - Shaoguang Wang (red.): *Nationalism, Democracy and National Integration in China.* London: Routledge

He, Baogang - Guo, Yingjie, 2000: *Nationalism, National Identity and Democratization in China.* Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.

Hettne, Björn - Sörlin, Sverker - Østergård, Uffe, 1998: *Den Globala Nationalismen.* Stockholm: SNS Förlag

Ho, Denny Kwok-Leung, 2004. "Citizenship as a form of governance: a historical overview", s. 19-36 i *Remaking Citizenship in Hong Kong - Community, nation and the global city.*

Ip, Iam-Chong, 2004. "Welfare good or colonial citizenship? A case study of early resettlement housing", s. 37-53 i *Remaking Citizenship in Hong Kong - Community, nation and the global city.*

Ku, Agnes S., 2004. "Negotiating law, rights and civil autonomy: from the colonial to the post-colonial regimes", s. 157-174 i *Remaking Citizenship in Hong Kong. Community, nation and the global city.*

Ku, Agnes S. - Pun, Ngai, 2004. "Introduction: remaking citizenship in Hong Kong", s. 1-15 i *Remaking Citizenship in Hong Kon - Community, nation and the global city.*

Lin, Chia-lung, 2004. *The Political formation of Taiwanese nationalism:* s. 122-144 i Leong H. Liew - Shaoguang Wang (red.): *Nationalism, Democracy and National Integration in China.* London: Routledge

Leijonhufvud, Göran, 2004. *Hongkongs ödesval – demokrati eller kontroll?* Stockholm: Elanders Gotab

Leung, Hon-Chu, 2004. "Politics of incorporation and exclusion: immigration and citizenship issues", s. 97-114 i *Remaking Citizenship in Hong Kong. Community, nation and the global city*.

Tse, Thomas Kwan-Choi, 2004. "Civic education and the marking of deformed citizenry: from British colony to Chinese SAR", s. 54 -73 i *Remaking Citizenship in Hong Kong. Community, nation and the global city*.

Tucker B. Nancy, 1996: *Hongkong as a Problem in Chinese-American Relation*: s. 213-228 i Cohen I. Warren - Zhao Li (red.): *Hongkong Under Chinese Rule – The Economic and Political Implications of Reversion*. New York: Cambridge University Press

You, Ji, 2004: *PLA and nationalism*: s. 247-260 i Leong H. Liew - Shaoguang Wang (red.: *Nationalism, Democracy and National Integration in China*. London: Routledge

Artiklar. Samtliga artiklar är hämtade via Elin (Electronical Library Information Navigator, <http://elin.lub.lu.se/>)

Chun, Allen, 1996. "Fuck Chineseness - On The Ambiguities of Ethnicity as Culture as Identity", s. 111-138 i *Boundary 2*, volume 23, Number 2..

Fung, Anthony, 2001. "What makes the local? A brief consideration of the rejuvenation of Hong Kong identity", s. 591-601 i *Cultural Studies*, volume 15(3/4).

Fung, Anthony, 2004. "Postcolonial Hongkong Identity - Hybridising the Local and the National", s. 399-414 i *Social Identities*, volume 10, Number 3, 2004.

Flowerdew, John, 2004. "Identity politics and Hongkong's return to Chinese sovereignty - analysing the discourse of Hongkong's first Chief Executive", s. 1551-1578 i *Journal of Pragmatics*, volume 36, number 9, 2004.

Lee, Eliza W. Y., 2005. "Nonprofit Development in Hong Kong: The Case of a Statist-Corporatist Regime", s. 51-68. i *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* volume. 16, Number 1.

Ng, Margaret, 1997. "Will the Rule of Law Survive after July 1, 1997?", s. 176-180 i *Proceedings of the Annual Meeting, American Society of International Law*.

Smart, Alan, 2003. "Sharp edges, fuzzy categories and transborder networks: managing and housing new arrivals in Hong Kong", s. 218-233 i *Ethnic and Racial Studies* Vol. 26 No. 2.

“*Convincing Taiwan of reunification*” i *Far Eastern Economic Review*, volume 163, number 1, Dec 30, 1999-Jan 6, 2000.

Internet

EACO - The Electoral Affairs Commission Ordinance, 2004

<http://www.legco.gov.hk/yr04-05/english/panels/ca/papers/ca1220-eprt-e-scan.pdf>

19 maj 2005

Wikipedia svenska - <http://sv.wikipedia.org/wiki/Huvudsida>

Sökord: ”Qing dynastin” och ”Hankineser”

5 maj 2005

Wikipedia engelska - http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page

Sökord: ”Myth” och ”National Congress of China”

8 maj 2005